

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA
AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Községeknek,
papok, gazdasági egyleti tagok- és közs. előljáróknak egész évre
8 K. Tanítóknak, közs. és körjegyzőknek 7 K. — Egy példány
Telefon-szám 15. ára 10 fillér. Telefon-szám 15.

Felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos

BETEGH PÁL.

Főmunkatárs: FÜLEI SZ. LAJOS.

HIRDETÉSI DIJAK: Hivatalos hirdetések 100 szög minden
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □cm.-ként 6 fillér-
többszöri közlésnél 4 fillérért közöltetnek. Nyílt-tér sora 1 K. Hir-
detés és nyílt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen heten ki nt
két szer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomató és könyvkötő intézete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz. és hirdetések küldendők. — Kéziratok vissza nem adatnak. — M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489 sz.

A székely néphez.

Nagy Magyarországnak még az utolsó kunyhójában is beszélnek: nagy bajban van a székely; de édes székely népem, mintha rajtad beteljesednék az a közmondás, hogy nincs olyan rossz, amit az ember utoljára meg nem szokna, te mintha nem is tudnád, hogy bajban vagy, már megszoktad azt.

Az élet nehéz terheket ró vállaitokra, közületek sokan megunták küzdeni ellene, mások még ahogy lehet küzdenek s a hajdani boldog székely nemzet boldogtalaná lett.

De neked éned kell, nem úgy, mint nyomorék, vagy mint koldus a mások könyörületességéből; élned kell boldogan, megelégedetten; a te léted a haza létérdeke is; ha te meghalnál, ki védené meg a Hargita kies ormait.

Amidőn mint vészharang kongása hangzott végig az országon »Pusztul a székely«, megrettent minden magyar szíve; legigazibb barátaid siettek eszméikkel megmutatni azt az utat, amely a te boldogságodra visszavezet és jött a segítség s hála a Gondviselőnek, hogy még azelőtt küldte a szabadító kezét, mielőtt ősi barázdáitokba más nemzet akasztotta volna az ekéjét, vagy mint sorsüldözöttek messze idegenben bódorognátok.

Jött és jön a segítség, de nem mint alamizsnát kapod, mert tudom természetből, hogy ha az úgy jönne, inkább éhen

halnál, hogysen kinyujtsd érte kezedet; amit kapsz csak úgy kapod mint kölcsönt, melyet, ha bajodból kikerülsz, kamatjával együtt visszafizetsz.

Édes székely népem! A segítségre szükséged van, mert ha szomszédunknak, vagy jó kománknak a háza ég, vagy valami baja történik, ugy-e mint sietünk valamiben segítségére lenni és mily jól esik a segítség? Bajaink között ismerjük meg, kik a barátaink. Ámde amiképen kománk sem nézheti tétlenül, hogy mi miképen igyekszünk őt kihuzni a bajból, mert hisz mi csak segíthetünk, de ő neki éjjelét nappal kell tenni, hogy leégett házikója újra tető alá kerüljön, azonképen kell neked is a legnagyobb kitartással, odaadással működöd, hogy bajodból megmenekülj.

A beteg gyógyításánál el kell enyésztetni azokat az okokat, amelyek miatt a betegség főnáll; ha a betegséget előidéző okok közül egy is főnmarad, soha sem lesz teljesen egészséges a test. Így kell elenyésztetni azokat az okokat is, amelyek miatt te székely népem bajba jutottál, de a gyógyítást neked kell kiállanod, s neked kell mindent megtenned, hogy teljesen helyrejöhess. S ha a beteg teljesen meg akar gyógyulni, akkor követnie kell a legkisebb részletekig az orvos rendelkezését; így kell tenned neked is, ha ki akarsz épülni, mindenben kövessed hát a jóvalodért küzdő emberek tanácsát, utmutatását!

Ezenkívül dolgozzatok és imádkoz-

zatok, mert ez az emberi élet legfőbb rendeltetése; mert aki hiven dolgozik és igazán imádkozik, azelőtt nem zárulnak be a mennyország kapui. Hogy pedig valaki terhes munkájának méltó jutalmát vehesse, nem elég annak csak dolgozni, annak tanulni is kell. A tudomány olyan kincs, melyet a rozsdá meg nem emészt, tolvajok el nem lopnak, hanem gazdája munkájára fényt áraszt és boldogságot fakaszt.

Megalakultak községenként az olvasó körök, ifjusági egyletek, de te székely népem, mintha igazán el akarnál pusztulni, nem keresed fel azokat, úgy tész, mint a melyik beteg az étellel leszámolt; ha jobban lesz az se baj, ha meghal az se baj, szóval már nem törődik semmivel. A körök vezetői, kik odaadással dolgoznak a ti javatokon, a legnagyobb lelkesedéssel akarnák számotokra megnyitni a tudományok kincses házát, de fájdalmas szívvel kell belátniok, hogy sem az ifjaknak, sem az öregeknek nem ezen jár az eszük, hanem olyanon, amiben nem haszon, hanem igen nagy kár van (Tisztelet a ritka kivételnek.)

A régi híres székely vitézség korcsmai virtuskodássá kezd vedleni. Kell nagyobb bűn, mint véres verejtékkel szerzett garasokat a korcsmában eldorbézolni. Kezdetben, gonosz az olyan ember, a ki gyermekei szájából kiveszi a falatot, hogy hasonló bűnös cimboráival megihassa!...

A „SZÉKELY-UDVARHELY” TÁRGÁJA.

Titkári jelentés

a helybeli tanári kör mult évi működéséről.

(1. folyt.)

A november 28-iki gyűlésen Petrányi Miklós Ausztriában és Németországban tett iparművészeti tanulmányutjáról tartott érdekes felolvasást. Beszámolva az idegen iskolákban szerzett tapasztalatairól, örömmel konstata, hogy a magyar iparművészeti iskolát a bécsi után sok tekintetben a második helyre kell tenni. Utazásának célja a szaktanítás körébe tartozó díszítő és ipari rajztanítás tanulmányozása volt. Bécs, Linz, Salzburg, München, Nürnberg, Berlin, Drezda, és Prága városainak iskoláiról képet nyújtott felolvasását azzal végezte be, hogy Magyarországnak rendkívül jövője van a nemzeti iparművészet sikeres fejlesztésében, csak az a baj, hogy a magyar társadalom nem tudja még annak szükségét megérteni. Figyelmébe ajánlja a szaktanároknak, hogy azt a tanulókkal megkedveltetni igyekezzenek.

A kör a tanulságos felolvasást elismerő köszönetével honorálta.

Az 1904 jan. 23-iki gyűlés tárgyát Dr Soly-mossy Lajos igazgatónak a tanárok gyakorlati képzéséről tartott szabad előadása képezte. Fej-tegetéseiben abból indult ki, hogy a tanügy korszerű fejlődése szükségessé teszi, hogy a középiskolai tanár mindinkább birjon gyakorlati képzéssel. Főszempontjai ezek: »Fizikumilag nem oda való embert nem kellene a tanári pályára bocsátani, hanem csak olyanok válasszák e pályát, a kik minden tekintetben megfelelők. A minta gym-

nasiumot és Eötvös kollegiumot mostani szervezetükben több oknál fogva nem tartja célszerűnek. A tanárjelöltek szerezenek gyakorlati képzést gyakorló iskolákban, de annak növendékei vegyesek legyenek. Ne tisztán a theoria, hanem a gyakorlat és az élet vétessék figyelembe.« — A kör élénk érdeklődéssel és osztatlan helyesléssel hallgatta végig a biztos megfigyelésen és gazdag tapasztalatokon nyugvó gondolatmenetet.

A február 20-iki gyűlésen Kovács Dániel gyakorlati tanítást tartott az V. gymnásiumi osztály latinnyelvi tananyagából. Tárgyként Ovidius Fastija 3. könyvének 809—848. sorait tűzte volt ki. A felolvasás, melyhez mélyreható eszmecsere fűződött, felolvasónak célirányos paedagogiai eljárásáról tett elvitázhatatlan tanubizonyosságot és a hallgatók igazi élvezettel kísérték a bizonyára sikeres tanítás menetét.

A február 27-iki gyűlésen azok a bizottságok alakultak meg, a melyeknek a közgyűlés előkészítésének munkája jutott feladatául. Április 18-án ugyancsak a közgyűlés ügyében tartottunk eszmecsérét, illetőleg jutottunk egyik-másik tekintetben végleges megállapodásra.

E gyűlésre szomorú kötelesség is várt. Őszinte fájdalomunkat tolmácsoltuk ama veszteség felett, mely Mihálovics Béla elhalálózásával körünkét érte. Mély megilletődéssel és a legbensőbb érzés melegével róttuk le kegyeletünk adóját az elhunyt emléke előtt. A szeretet és az elismerés virágaiból font koszorút helyeztünk ravatalára.

Szeretettel érdemelt, mert lénye csupa szív és szeretet volt; a legosztatlanabb elismerésre volt méltó, mert munkás és egy a tanügy, mint a magyar irodalom terén is fáradhatatlan buzgalmu férfi volt.

Érdemeit jegyzőkönyvileg örökítettük meg, de nem tehetem, hogy e helyen is ne elevenítessem föl emlékezetét. Pihenjen békében a föld minden fájdalmat megszüntető csendes ölében egy rövid bár, de sikerekben gazdag ambicioval való betöltése után. A halála következtében megüresedett pénztárosi állásra Petrányi Miklós tanárt választottuk meg.

A jelzett gyűléssel véget ért az 1903—904. évi értekezleteink sorozata és csak az egyes bizottságok maradtak állandó működésben. Fáradozásainkat siker karonázta. Julius 2-án virradt fel a vendégek ideérkezésének napja. A város ünnepi díszöltött, minden házról zászlók lengtek alá. Több mint 100 tanár látogatta meg városunkat. A társadalom minden rétege, a tanárság, a többi honoráriórok, a kereskedő-, iparos- és gazdálkodó-osztály, a lakosság kicsinye, nagyja mind ott volt a fogadtatásnál a maga szives figyelmével, a maga önzetlen vendégszeretetének spontán megnyilatkozásával. Vendégeink sorában alkalmunk volt nemzeti kulturánk egyik-másik díszét és kiváló képviselőjét üdvözölhetni; így Beöthy Zsoltot, Boncz Ödönt, Alexander Bernátot, Négyessy Lászlót stb. A közgyűlés július 3. és 4-én folyt le nagyszámu hallgató közönség jelenlétében. A felolvasó asztalnál Nosz Gusztáv képviselte a kört »Eszmék a magyarnyelv és különösen az irodalom sikeresebb tanításához« c. és tetszéssel fogadott felolvasásával. A vendégek tiszteletére rendezett ismerkedő estélyen, a banketten, nemkülönben a hangversenyen Székelyudvarhely színe-java volt jelen; egyzóval a város kitett magáért.

Vendégeink július 4-én elhagyták Székelyföldünket és a legjobb emlékeket vitték magukkal otthonukba.

(Folyt. köv.)

Nosz Gusztáv.

Hej mert nincs is tán közöttünk olyan ember, kinek az kiteljék, így hát a korcsmába járó emberek bünt, nagy bünt követnek el mind. Egy csepp ital kívánja a másik cseppelt, a tegnap megivott kívánja a maít is, aki egyszer belekóstolt, kívánja az mindig és ennek hatására alatt sokan elzülöttek, sokan dologtalanok lettek s velük együtt romlott, elpusztult a család és a birtok.

Hova-tovább a templomok mind üresek lesznek, a férfi-nép a sok dolgától, még arra sem ér rá, hogy az Isten házába menjen; nem így volt ez nem sokkal ezelőtt! Ugyan mi dolgod lehet, székely népem, vasárnap is? Hiszen ha jó lélekkel dolgoznál, a munka- napokon, minden munkádat könnyen elvégezhetnéd. Hogy nem jól dolgozol, idődet nem használod fel, mutatja az is, hogy az Istennek szentelendő napot a hanyagság és lustaság helyreépítésére akarod fordítani. Önkénytelenül eszünkbe jut az a közmondás: »Ki a templomot kerüli, az a korcsmát megkeresi.«

Oh járjatok el a templomba, a hit munkára tanít, reménységet költ; elüzi a kételedést, elégedetlenséget. Istennél keressétek a vigasztalást és ne az italnál, mert az Isten megvigasztalja szenvedő lelketeket, de az ital még jobban megkeresi azt.

Gyáva, a ki a baj előtt meghátrál, az erős lelkű szembe néz vele; akinek ajtaján egyik baj bekopog, csakhamar betolakodik oda a másik is, a harmadik is; ha csak lehet az első nem kell beereszteni, Istenben vetett hittal, bizalommal, megfeszített munkáival kell azt házunkból kiüzni.

Édes székely népem ébredj fel! Ébredj fel, mert bajban vagy! Hiszen ha nem volnál bajban, szerető anyád, édes bazád nem küldött volna segítséget és jószágos embereket a te segítségedre s ha te a bajt nem látod, akkor nem gondolkozol, ha pedig látod, de lekicsinyled, akkor belejutsz a végpusztulásba, mert tudnod kell azt a közmondást: »Habár a baj még kicsiny, lekicsinyelni még sem szabad, mert megnöhet oly nagyra, hogy többé helyrehozni nem lehet.« Azt tudom, látom jól, hogy nincs jó sorod. Mozdulj meg tehát és tégy meg mindent, hogy sorsod jobbra forduljon.

Forduljatok bizalommal, szeretettel a vezetőitekhez, azok lelkesedéssel tesznek mindent értetek, ha bennetek is odaadást, lelkesedést látnak, sőt ha nem látnak sem hagyja el őket a krisztusi türelem, mert ők jól tudják, ha erős akarattal küzdenek a te jóvoltodért és küzdenek a te felébresztéseden, lassanként átlátod, hogy a te vezetőid neked a legjobb akaróid s mikor felébredsz, akkor fogod látni, mily hosszú időt töltöttél lusta álomban.

Dolgozzatok és imádkozzatok!

Dolgozzatok nemcsak kézzel, hanem ésszel is. Most, midőn a hosszú téli esténként télenségre vagytok kárhozható, kerüljétek az olyan helyet, hol testetek és lelketek megmérgeződik; keressétek fel a gazdaköröket, olvasó- és ifjúsági-egyleteket, hol sok szépet és jót hallotok, amely hozzá fog járulni, hogy terhes bajotokból kikerüljétek. Járjatok hiven a templom is; legyen lakházatok is templom, hol kicsinyeitek szeretetet és istenfélelmet tanulnak és akkor Isten áldása fog házaitokra szállni.

Ha majd újra boldogság fog beköltözni a székely nép kunyhóiba, a Nagy-küküllő hullámai nem susognak akkor oly szomo-

ruan, megfizeti a székely akkor a kölcsönt, mert a székely csak akkor marad valakinek adósa, ha meghal.

Szász Béla.

A gyermekvédelem szervezése Udvarhelymegyében.

(Folyt. és vége.)

Ha van egyesület, mely az elővágyó csabítókat üldözi és azokat perelni segíti, nagyon könnyű a gyermek- és nőtartáshoz szükséges anyagi eszközöket előteremteni, ha a természetes apa tehetős. Egy szegénységi bizonyítvány, a gyermek anyakönyvi kivonata, egy kis bizonyítványa az apaságnak, szükség esetén a nő részéről teendő eskü kell hozzá, hogy a járásbíróság a természetes apát pénzbeli segítségre ítélje el, melyből nemcsak a gyermek, hanem az anya is eltartható.

Az egyesület csak szerzője, megindítója és közvetítője az eljárásnak, őt csak annyi teendő terheli, hogy a szegénységi bizonyítvány alapján a törvényszék révén ingyen ügyvédet szerezzen és ha a leány-anya kiskoru, az otthon levő apát, mint a leányasszony természetes gyámját reábirja a per megindítására.

4. A törvénytelen gyermekek elhalálózása iszonyu arányokat ölt. Ez a sajnós körülmény elég fontos arra, hogy az erkölcsösen élő jótékony társadalmat segítség adásra bírja. De a ki álszemérből nem akar segíteni a törvénytelen gyermekek, segíthet a törvényes ágyból származottakon. Ezek között is számos az elhagyott. A gyermekhalandóság legnagyobb a törvénytelen gyermekek után azoknak, kik bár törvényes házasságból származnak, de az anya tejét nélkülözni kénytelenek. Ide tartoznak a gyári munkások, a napszamosok, a kivándorlók, a megélhetést idegen földön szerzők gyermekei.

A székelyek ezeknek nagy kontingensét képezik.

A gyermek születésekor szép és jól táplált. Idegen helyre kiadva dajkaságba, vagy haza küldve a nagyanyához, a gyermek a neki meg nem felelő és rosszul elkészített mesterséges tápláléktól nemsokára beteg lesz és elpusztul, vagy elcsenevészedik.

Ezen a szomorú állapotban igen hathatósan lehetne segíteni. Nem kellene egyebet tenni, mint az asszonyokat lebetegedésük után haza hozatni és őket azzal a feltétellel, hogy a gyermekeiket szoptatni fogják, megfelelő munkával ellátni vagy anyagilag segíteni. Ha a haza hozatal nem lehetséges, ily székely asszonyokat tartózkodási helyükön kellene segíteni, ha gyermekeiket szoptatni hajlandók.

Az első életév haláleseteinek igen tekintélyes része csökkenne ez által. Hogy ez a segítség pénzbe kerülne, az bizonyos, de igazi székely akció volna.

5. Az így megtartott gyermek még azután is, az elválasztás után is, annak a veszélynek van kitéve, hogy elpusztul, mivel a legjobb mesterséges tápszer, a jó tehéntej hiányzik, vagy nem szerezhető be, mert eladásra kerül és ha mégis van, rosszul készül el és a gyermek megbetegedéséhez vezet.

Az állam támogatja a szegény embereket a tehén vásárlásban és tejgazdaságban. Ennek pártolása, a tehéntej árusítása, esetleg ingyen kiosztása nyári hónapok alatt, a tej célszerű eltartásának tanítása, pasteurizálása, sterilizálása, ezek volnának azok a teendők, melyek megoldására a gyermekvédő egyesületnek fáradni lehetne.

6. Az analphabétáknak iszonyu nagy a száma. Az igaz, hogy az irni, olvasni nem tudók legnagyobb része a nemzetiségek lakta vidékeken fordulnak elő, de a székelység nyugtalan életmódja, főleg a kivándorlás vonja maga után, hogy az otthon maradtokról senki sem gondoskodik kellően. A gondoskodás hiánya az óvoda és iskola kerülésével van összekötve.

Az óvoda és iskola-köteles gyermekeknek törvényszerinti reászorítása az óvoda és iskola látogatására volna egy igen nemes feladata a gyermek védelemnek. Az óvoda és iskola nemcsak tanítja a gyermeket, hanem hathatósan hozzájárul annak neveléséhez, erkölcsének megtartásához és foglalkoztatás révén távol tartja a züllesztől.

7. A legutolsó helyen emlitem, mint legfontosabbat a gyermekek nevelésének ellenőrzését. Ezen a téren is nagyon szembetűnő az a haszon, melyet az állami gyermekmenhelyek a társadalom szegényebb részére hozni fognak. Általánosan

tapasztaljuk, hogy földmiveseink, parasztjaink nagyon bizalmatlanok az uralmi osztályllyal szemben, és nehezen bírhatók reá arra, hogy eddigi szokásaikon, életmódjukon, földmivélésükön, iparukon változtassanak, még ha e változás feltétlenül nagy előnyükre szolgálna is. A népnek egyes barátaí fáradhatnak szóval, tettel, felolvasásokkal, lapok járattásával. Az eredmény vajmi kevés. Ilyen törekvések után is csak ott van a paraszt, a hol 100 évvel ezelőtt volt.

Az állami gyermekmenhelyek programja az, hogy a felvett gyermekeket a földmivélés és iparnak oly ágaira nevelni, melyek a megélhetést biztosítják és e célból a gyermekeket előszeretettel földmivés és iparos embereknek helyezi el és pedig oly vidéken, hol a megélhetési ágak célszerűen műveltetnek és oly embereknél, kik a gyermekeknek erre való nevelésére hajlandók. A gyermekmenhely a felvetteket 12 éves korukig gyermekeknek tartja és neveli, de a 15-ik évig tartó 3 esztendőben komolyan reá szoritja valamely oly életpálya megválasztására, melyben nemcsak jövőben megélhet, hanem a mely már 15 éves korában, mikor az állam segítése megszűnik, a segély nélkül való megélhetést biztosítja.

A gyermekeknek ily célszerű elhelyezése azon pár forint révén, melyet fizetünk, igen könnyen sikerül és csodálkozni lehet azon, hogy egyes községek 12 éven felüli gyermekeket beküldenek, mivel azokat elhelyezni nem tudják.

Ennek a gyermekmenhelyek által követett közvetítő eljárásnak követése igen nagy haszonnal járna és az ezt végző gyermekvédő egyesület nemcsak jót tenne az elhagyottakkal, hanem befolyást gyakorolhatna arra, hogy miképpen neveltesse az egész vidék gyermekei.

Dacára az állam nagy mérvű pártolásának ép oly földmivélési ágak, melyekben az otthon maradt asszonyok és gyermekek végzik el a teendők legnagyobb részét és melyek éppen jövedelmezőbbek, maradnak parlagon. A gyümölcs és konyhakertészet, az eperfa ültetés és selyem bogár tenyésztés, a komlótermelés stb. Ezeknek fejlesztése az állami gyermekek által tervbe van véve és én Kolozsvárt a gyermekmenhely kertjében oly berendezés létesítésén fáradozom, mely mintát képezne arra, hogy miképpen lehetne a szegény embernek is aránylag csekély föld területet szépen megművelni és kihasználni.

Az 1898. évi XXI. t.-c. állami feladata emelte a gyermek védelmet. Abban a szabályrendeletben, mely e törvény végrehajtására kiadott, a burokratizmus levetette ridegségét és a legnemesebb érzések által vezetve magához emelte fel az elhagyott gyermekeket. A leghidegebb ember szívét is felmelegíti a gyermek kedélye, naiv volta és romlatlan vidámsága és megindítja a gyermek betegsége és árvasága. Mennyivel inkább kell, hogy meghassa az elhagyott gyermekek sorsa a jótékonyággal foglalkozó, nemes gondolkodású, érző szívvel bíró társadalom szívét.

De nem csak érzelmi okok teszik mindnyájunk kötelességévé, hogy az állam által szervezett gyermekvédelemben részt vegyünk, hanem ha azt akarjuk, hogy az állam akcióját siker koronázza és hogy a betegápolási alaphoz való hozzájárulásunk eredményesen kihasználtsék, oda kell állanunk segítő társaknak.

A gyermekvédelmet régóta gyakorolják, de rossz eredménnyel. Sem a hatóságok, sem a társadalom, sem az orvosok külön-külön nem képesek a feladatot jól megoldani. Az államosított gyermekvédelem azonban oly szervezetet teremtett, mely a hatóságok sorompóba állítása, a társadalom bevonása és orvosoknak ellenőrzésre való alkalmazás által lehetővé teszi azt, hogy a gyermekhalandóság tetemesen csökkenjen és annyira segít a csecsemőkön, hogy azoknak halandósága a régebben tapasztalt 80 százalékról 20, sőt 16-ra száll alá.

A cél nemes, az eredmény biztató, bontsa ki tehát a társadalom a gyermekvédelem zászlaját és alakítson itt Udvarhelymegyében gyermekvédő egyesületet.

Kolozsvárt, 1904. november hó 5-én.

Genersich Gusztáv,

a kolozsvári áll. gyermekmenhely igazgató-főorvosa.

A kereskedelmi miniszterium költségvetése.

Az 1905. évi költségvetés a hozzá való indoklással most hagyta el a sajtót. A tárca keretében a kiadások főösszege, a múlt évi előirányzathoz képest, kerek 26 millióval apadt s 272.276.367 K-ra rug. Ez az egész megtakarítás a beruházások rovására megy, mely a múlt évi 76.793.030 millióhoz képest csak 48.788.667 millió K-ra megy.

